

Teoria Ugruntowana w praktyce: jak badać zjawiska, których jeszcze dobrze nie rozumiemy

Wybór metodologii jakościowej odzwierciedla sposób konceptualizacji problemu badawczego. W wielu projektach pytania badawcze formułowane są na początku na podstawie istniejących teorii, doświadczenia klinicznego oraz zidentyfikowanych luk w literaturze. Dobór uczestników ma charakter celowy i służy pogłębieniu rozumienia z góry określonego zjawiska, a projekt badania pozostaje względnie stabilny. Podejścia takie jak interpretacyjna analiza fenomenologiczna czy analiza tematyczna są szczególnie użyteczne w badaniu doświadczeń i wzorców znaczeń nadawanych przeżyciom.

W sytuacji wchodzenia w obszary nowe, dynamiczne lub słabo rozpoznane kluczowe procesy i czynniki wpływające na badane zjawisko mogą nie być jeszcze znane. Teoria Ugruntowana (Grounded Theory, GT) została opracowana właśnie z myślą o takich kontekstach. Jej celem nie jest jedynie opis doświadczeń, lecz wyjaśnianie, jak przebiegają zjawiska oraz jakie warunki, strategie działania i konsekwencje kształtują ich rozwój. Metodologia ta umożliwia stopniowe doprecyzowywanie pytań badawczych, a analiza rozpoczyna się równoległe z gromadzeniem danych i ukierunkowuje dalszy dobór próby poprzez teoretyczne próbkowanie i stałe porównania.

W wystąpieniu omówione zostaną kluczowe cechy odróżniające Teorię Ugruntowaną od innych metod jakościowych, jej zastosowanie w badaniu procesów psychologicznych w złożonych kontekstach oraz praktyczne wyzwania związane z jej realizacją. Zostanie podkreślone, że emergentny charakter projektu stawia wysokie wymagania kompetencyjne badaczowi i może komplikować procedury grantowe oraz ocenę etyczną, jednocześnie oferując unikalny potencjał do budowania wyjaśnień w obszarach dotąd niewystarczająco rozpoznanych.

Bio

dr hab. Igor Pietkiewicz, prof. UIK – psychoterapeuta i superwizor Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego, badacz i nauczyciel akademicki zajmujący się problematyką traumy, dysocjacji oraz kulturowych uwarunkowań zdrowia psychicznego. Zrealizował liczne projekty jakościowe, wykorzystując m.in. teorię ugruntowaną oraz interpretacyjną analizę fenomenologiczną. W badaniach terenowych poświęconych kulturowym wzorcom radzenia sobie z problemami w diasporze tybetańskiej zastosował teorię ugruntowaną, gromadząc materiał empiryczny w Indiach, Nepalu i Sikkimie. Wyniki tych badań przedstawił w książce *Culture, Religion, and Ethnomedicine: The Tibetan Diaspora in India* (University Press of America, 2008). Obecnie wykorzystuje to samo podejście do eksploracji kulturowych czynników wpływających na regulację emocjonalną mieszkańców Bhutanu. Kierował projektami finansowanymi przez Narodowe Centrum Nauki, w których zastosowano interpretacyjną analizę fenomenologiczną do badania zmian świadomości (depersonalizacji i derealizacji) w grupach klinicznych i nieklinicznych. W innym projekcie analizował obrazy kliniczne osób poddawanych egzorcyzmom, badając kulturowe i psychologiczne konteksty doświadczeń interpretowanych jako opętanie. Jest autorem licznych publikacji wykorzystujących metody jakościowe i mieszane w czasopiśmie międzynarodowych. Przez wiele lat pełnił funkcję przewodniczącego komisji etyki badań na Uniwersytecie SWPS, jest częstym recenzentem projektów badawczych i rozpraw doktorskich oraz gospodarzem i przewodniczącym czterech edycji Konferencji Psychologii Jakościowej.